

ÖRGÜN DİN EĞİTİMİ VEREN KURUMLARDA KUR'AN-I KERİM'İN ANLAMININ ÖĞRETİLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Araştırma Makalesi

Ahmet KOÇ*
Esmâ ÖZKAN**

Makale Geliş: 05.12.2019

Makale Kabul: 25.12.2019

Öz

Kur'ân-ı Kerîm İslam dininin temel kaynağıdır. İslam toplumlarının temel referansı olan Kur'ân-ı Kerîm indirilişinden itibaren tüm Müslümanların başucu kitabı olmuştur. Kültürümüzde de Kur'ân-ı Kerîm'e özel bir değer verilmiştir. Bu sebeple eğitim-öğretim sistemimiz içinde Kur'ân-ı Kerîm'in hem lafız hem de mana yönüyle öğretilmesi için kurumlar ve dersler yer almıştır. İslam'ın yaşanması, Kur'ân-ı Kerîm'in inanç, ibadet, ahlak ve gündelik yaşamla ilgili kurallarının öğrenilmesine bağlıdır.

Bu araştırma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) örgün din eğitimi veren kurumlarda Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının öğretilmesini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya KKTC'de örgün din eğitimi veren kurumlar olan Hala Sultan İlahiyat Koleji, Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dinî İlimler Fakültesi öğrencileri, öğretmenleri ve öğretim elemanları katılmıştır. 2019-

*Sorumlu Yazar. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, ahmet.koc@neu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6165-4401

**Din Görevlisi, T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Din Hizmetleri Müşavirliği, esmaozkanist@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2932-5776

Atf için; Ahmet Koç ve Esmâ Özkan, “Örgün Din Eğitimi Veren Kurumlarda Kur'an-ı Kerim'in Anlamının Öğretilmesi Üzerine Bir Araştırma”, *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 5, sy. 2 (2019): 187-232, DOI: <https://doi.org/10.32955/neu.istem.2019.5.2.01>

2020 eğitim yılı güz döneminde gerçekleştirilen araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi, yarı yapılandırılmış görüşme ve odak grup görüşmesi yöntemleri uygulanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin tamamı Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının öğretilmesi gerektiğini düşünürken büyük çoğunluğu anlamını tam manasıyla henüz okumamıştır. Ders saatlerinin yetersizliği sebebiyle derslerde işlenmesinin de gerçekleşmediği tespit edilmiştir. Buna göre Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının öğretilmesi müstakil bir ders konulması ve ders dışı etkinliklerin, yarışmaların düzenlenmesinin Kur'an-ı Kerim'in anlamının öğretilmesine katkı sağlayacağı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Din Eğitimi, İlahiyat Koleji, İlahiyat Fakültesi, Kur'ân-ı Kerîm, Tefsir.

A Research on Teaching The Meaning of The Quran Karim in Organizational Religion Institutions

Abstract

The Quran is the main source of Islamic religion. The Qur'an, the main reference of Islamic societies, has been the bedside book of all Muslims since its revelation. In our culture, a special value is given to the Holy Quran. For this reason, in our education and training system, there are institutions and lessons for teaching the Quran in terms of both verbal and meaning. The practice of Islam depends on the learning of the Quran's beliefs, worship, morals and everyday life rules.

This research was conducted to examine the teaching of the meaning of the Qur'an in formal religious education institutions in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). The students, teachers and lecturers of Hala Sultan College of Theology, Near East University Faculty and Cyprus Social Sciences University Faculty of Religious Sciences, which are formal schools of religious education in TRNC, participated in the study. Document analysis, semi-structured interview and focus group interview

methods were used in the research conducted in the fall semester of 2019-2020 academic year.

According to the results of the research, while all of the students think that the meaning should be taught, the majority of them have not yet read the meaning of the Holy Quran. It was also determined that due to insufficiency of lesson hours, it was not realized in the lessons. Accordingly, it may be appropriate to place a separate lesson to teach the meaning of the Holy Quran and to organize extracurricular activities and contests.

Keywords: Turkish Republic of Northern Cyprus, Religious Education, Hala Sultan College of Theology, Faculty of Theology, Quran Karim, Tafsir.

GİRİŞ

Kur'ân-ı Kerîm, İslam dininin ana kaynaklarının birincisidir. Bütün Müslüman milletlerde olduğu gibi Kıbrıs Türk toplumunda da Kur'ân-ı Kerîm'in çok özel bir yeri vardır. Müslümanlar inanç ve ibadetlerinde, ahlaki davranışlarında ve gündelik yaşamlarında Kur'ân-ı Kerîm'i esas alırlar. Bu bakımdan Kur'ân-ı Kerîm'in bütün yönleriyle tanınması ve öğrenilmesi ihmal edilemez bir görevdir.

Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerîm'i şöyle tarif etmektedir: “*Bu (Kur'an), bütün insanlığa bir açıklamadır; takva sahipleri için de bir hidayet ve bir öğüttür.*”¹ Benzer şekilde başka ayetlerde Kur'ân-ı Kerîm, dosdoğru yola götüren bir kılavuz,² gönüllere şifa verici³ ve müjde kaynağı⁴ olarak tarif edilmektedir. Kur'ân-ı Kerîm anlaşılması

¹ *Kur'ân-ı Kerîm Meali*, Komisyon (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015). Âl-i İmrân, 3/138.

² el-Bakara, 2/185; el-İsrâ, 17/9; en-Nahl, 16/64.

³ el-Bakara, 2/2; el-İsrâ, 17/82; Fussilet, 41/44; Yunus, 10/57.

⁴ en-Nahl, 16/89; el-Kehf, 18/2; en-Neml, 27/2; el-Ahkâf, 46/12.

için her türlü misalin verildiği,⁵ öğüt alınması için kolaylaştırılmış⁶ bir kitaptır.

Kur’ân-ı Kerîm sadece okunan bir kitap değildir. O aynı zamanda İslam’ın inanç, ibadet, ahlak, sosyal hayat ve insani değerlerinin de ana metnidir. Bu bakımdan onun içeriğinin yani anlamının da öğrenilmesi gerekmektedir. Kur’ân-ı Kerîm’in içeriği ile doğrudan bilgilenme sürecini tecrübe etmek, kişide evreni, olayları, olgu ve değerleri Kur’ân-ı Kerim eşliğinde özümsemeyi ve ahlâken olgunlaşmayı temin edecektir. Kur’ân-ı Kerîm’i içeriğinden haberdar olmaksızın sadece yüzünden veya ezbere okumak herkes için tam ve ideal bir okuma değildir. Kur’ân-ı Kerîm anlaşılması gereken bir kitaptır. Bu yüzden Kur’ân-ı Kerim ayetlerinin anlamlarının öğrenilmesi de ihmal edilmemelidir.⁷

Hemen ifade edilmelidir ki, herhangi bir meâli okumak, Kur’ân-ı Kerîm’i istenilen düzeyde anlamak için yeterli değildir. Zira meâl, Kur’ân-ı Kerim’in bizâtihi kendisi olmayıp, meâli hazırlayan mütercimim Kur’ân-ı Kerim’den anladıklarıdır. Çünkü “*Kur’ân, hiçbir dile hakkıyla tercüme edilemez.*”⁸ ve “*Hiçbir tercüme de asıl metnin aynısı değildir.*”⁹ Bu çalışmada Kur’ân-ı Kerim’in anlamının öğretilmesi veya meâl okunması ile kastedilen asgari düzeyde Kur’ân-

⁵ Yusuf, 12/2.

⁶ ez-Zümer, 39/27.

⁷ “Anadolu İmam Hatip Liseleri Kur’ân-ı Kerîm Dersi Öğretim Programı” (Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2016), https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_07/21021456_aih1_kurani_kerim_dersi_ogretim_programi_.pdf.

⁸ Hasan Basri Çantay, *Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm* (İstanbul: Milsan Basın Sanayi, 1985). s. 5.

⁹ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997). s. 220.

ı Kerim bilgisine sahip olmak ve en kolay şekilde Kur'an-ı Kerim'in anlamı ile öğrencileri buluşturmadır.

Kur'an-ı Kerim'in anlamının öğretilmesi tabii olarak temel İslam bilimlerinin tüm derslerinde yapılmakla birlikte öğrencinin direk Kur'an-ı Kerim ve anlamıyla muhatap olduğu dersler Kur'an-ı Kerim ve Tefsir dersleri olmaktadır. Bu dersler, KKTC'de örgün din eğitimi veren kurumlar olan Hala Sultan İlahiyat Koleji, Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dinî İlimler Fakültesi'nde öğretilmektedir.

Bu araştırma, KKTC'de örgün din eğitimi veren kurumlarda Kur'an-ı Kerim'in anlamının öğretilmesini incelemek amacıyla yapılmıştır. Literatür tarandığında Türkiye'deki okulları temel alan benzer çalışmaların ankete dayalı olarak yapıldığı görülmektedir.¹⁰ Bununla birlikte konunun nitel araştırma yöntemleriyle derinlemesine ele alındığı, Kur'an-ı Kerim ve Tefsir derslerinin programlarının da değerlendirilmeye alınarak teorik ve pratik kısmının beraberce incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan hem KKTC örgün din eğitimi veren kurumların değerlendirilmesi açısından hem

¹⁰ Örnekler için bkz.:

Yusuf Alemdar, "İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Dersleri İle İlgili Problemler", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12, sy 1 (2008): 177-212.

Fatma Asiye Şenat, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Anlayarak Kur'an Okuma Durumları Üzerine Bir Çalışma", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52, sy 1 (2011): 143-64.

Mustafa Kara, "Kur'an-ı Kerim'in Anlaşılmasında Meâl Etkinliklerinin Fonksiyonu (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9, sy 1 (15 Haziran 2016),

Elif Atlı, "Kur'an Eğitimi ve Öğretimine Yönelik Kurs Programlarının Kur'an-ı Kerim Derslerinde Meâl" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018).

de literatüre sunacağı katkı açısından araştırmanın önemli olduğu söylenebilir.

1.1 Örgün Din Eğitim Veren Kurumlarda Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir Derslerinin İçeriği

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kur'ân-ı Kerim eğitiminin örgün olarak yapıldığı kurumlar; ortaokul ve lise düzeyinde din eğitimi veren tek okul Hala Sultan İlahiyat Koleji, yükseköğretim düzeyinde ise Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dinî İlimler Fakültesi'dir.¹¹ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bu okulların mezun vermeye başlamasının ardından din hizmetlerinde görev alan ve ilahiyat alanında araştırma yapanların büyük çoğunluğunu bu kurumlardan mezun olan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu okullarda yürütülen Kur'ân eğitimi faaliyetlerinin kalitesi genel olarak ülkedeki Kur'ân-ı Kerîm eğitiminin seviyesini de doğrudan etkilemektedir. Bu durum genel anlamıyla diğer ülkelerdeki örgün din eğitimi veren okullarla benzerlik göstermektedir. Bir örnek olması açısından; Türkiye'deki örgün din eğitimi veren kurumlar olan İmam Hatip Liseleri'ndeki Kur'ân eğitimi seviyesinin ülkedeki

¹¹ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Yasası, 11 Haziran 1986, Resmi Gazete Yayın Sayısı: 17, <http://www.mebnet.net/sites/default/files/yasalar/17-1986.pdf>. Son Erişim Tarihi: 28.11.2019; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yükseköğretim Yasası, 13 Aralık 2005, Resmi Gazete Yayın Sayısı: 214, <http://www.mebnet.net/sites/default/files/yasalar/65-2005-2.pdf>, Son Erişim Tarihi: 28.11.2019. Ayrıca bkz.: <http://www.mebnet.net/?q=node/22>. ; <http://ilahiyat.neu.edu.tr/> ; <https://kisbu.edu.tr/dini-ilimler-fakultesi/> , Son Erişim Tarihi: 28.11.2019.

Kur'ân-ı Kerîm eğitim seviyesini de önemli ölçüde etkilediği söylenebilir.¹²

Kur'ân'ın anlamı ve muhtevasıyla ilgili sağlıklı ve yeterli bilgilendirme, ortaöğretim din eğitiminin olmazsa olmaz şartlarındanndır.¹³ Okutulan Kur'ân-ı Kerîm dersi ile öğrenciler öncelikle düzgün bir şekilde yüzünden okuma becerisi kazanma ve belli bölümlerin ezberini yapma sorumluluğundadırlar. Bunun yanında Kur'ân-ı Kerîm dersinde öğrencilere yüzünden okuyacakları ve ezberleyecekleri bölümlerin anlamının öğretilmesi de bu dersin temel kazanımları arasında değerlendirilmektedir. Tefsir dersi sayesinde ise öğrenci, Kur'ân-ı Kerîm'in muhtevasını tanıması, incelemesi ve anlaması için lüzumlu temel bilgileri kazanmaktadır. Öğrenci, İslam kültürünün önemli bir unsurunu teşkil eden tefsir geleneğinin tarihi hakkındaki bilgileri öğrenerek diğer dinî disiplinleri de kavrama imkânı bulmaktadır.¹⁴ Öğrenci, tefsir dersinde sadece bilgi edinmekle kalmamakta, on birinci sınıfa kadar diğer dini derslerin yardımıyla geliştirdiği dini duygusunu bu ders ile pekiştirmektedir. Zira Kur'ân-ı Kerîm, kendisiyle özdeşleşmek için rol model arayan gençlere kıssaları içerisinde çok sayıda numune sunmaktadır.¹⁵

¹² Mustafa Kılıç, "İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur'ân Eğitimi Üzerine Bir Araştırma", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47, sy 47 (06 Ocak 2015): 69, <https://doi.org/10.15370/muifd.58509>.

¹³ İlhami Günay, "İmam Hatip Liselerinde Okutulan Tefsir Dersinin Önemi, Meseleleri, Öğretim Metodları ve Bazı Teklifler", *Tefsir Araştırmaları Dergisi*, 31 Ekim 2019, <https://doi.org/10.31121/tader.630478>.

¹⁴ Nevzat Y. Aşıkoğlu vd., "İmam – Hatip Lisesi ve Anadolu İmam – Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programları: Tefsir Dersi Öğretim Programı", Genel Amaçlar (Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 2008).

¹⁵ İlhami Günay, "Kur'ân-ı Kerîm'de Gençlerin Duygu Gelişimi ve Eğitimi", *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 10, sy 2 (Winter 2015): 436-60.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ortaokul ve lise düzeyinde din eğitimi veren yegâne kurum olan Hala Sultan İlahiyat Koleji'nde Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir dersleri programı genel hatlarıyla Türkiye'deki İmam Hatip Ortaokulları ve Liseleri'ndeki programlarla benzerlik arz etmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir dersleri için çerçeve bir program çizilmediği ve ders kitapları Türkiye'den geldiği için, bu derslerin programının tanıtılması kapsamında yapılan doküman analizi kısmında, Türkiye'de ortaöğretim düzeyinde okutulan Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir derslerinin programı verilmiştir. Ancak farklılıklar belirtilmiştir. Doğrudan Kur'ân-ı Kerîm ile bağlantılı olan Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir derslerinin programı genel hatlarıyla şu şekildedir. Kur'ân-ı Kerîm dersinin genel amaçları:

1. Kur'ân-ı Kerîm'i doğru ve güzel okumanın İslam dinindeki ve kültürümüzdeki yerini fark eder.
2. Kur'ân-ı Kerîm'i doğru ve güzel okuma kurallarını açıklar.
3. Kur'ân-ı Kerîm'i harflerin mahreçlerine ve tecvid kurallarına uygun olarak doğru ve güzel bir biçimde okur.
4. Gerek meslekî hayatında gerekse kişisel hayatında etkin bir biçimde kullanabileceği bazı sure ve ayetleri kurallarına uygun olarak ezberler ve okur.
5. Programda yer verilen ayet ve surelerin anlamlarından temel ilkeler çıkarma becerisi kazanır.¹⁶

Türkiye'de İmam Hatip Ortaokullarında (5-8. sınıf arası) Kur'ân-ı Kerîm dersi her sınıf düzeyinde 2 saat okutulmaktadır. Ancak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İlahiyat Koleji'nde bu noktada

¹⁶ "Anadolu İmam Hatip Liseleri Kur'ân-ı Kerîm Dersi Öğretim Programı".

iki önemli farklılık söz konusudur. Birincisi; ortaokul 6. sınıftan itibaren başlamakta olup, Kur'ân-ı Kerîm ders saati ise ortaokulun her sınıf düzeyinde (6-8. sınıf arası) 3 saattir.¹⁷ İkinci farklılık ise KKTC Hala Sultan İlahiyat Koleji'nde Kur'ân-ı Kerîm, Arapça ve Beden Eğitimi gibi birebir eğitimin yapılması gerekli olan derslerde sınıf sayıları dikkate alınarak sınıflar ikiye bölünebilmektedir. Buna bağlı olarak Kur'ân-ı Kerîm dersinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 15 civarında olabilmektedir.

Ders içeriği açısından bakıldığında hem İmam Hatip Ortaokullarında hem de İlahiyat Koleji ortaokul bölümünde aynı çerçeve program ve ders kitabı kullanılmaktadır. Programa göre; ders için iki ünite belirlenmiştir. Bunlar; Kur'ân-ı Kerîm'i Tanıyalım ve Kur'ân-ı Kerîm'i Okumaya Giriş. 'Kur'ân-ı Kerîm'i Tanıyalım' ünitesi içindeki 'Kur'an'ın Mesajını Anlıyorum' bölümünde özellikle Kur'ân-ı Kerîm kavramlarını ve kıssalarını tanımaya yönelik derslerin yapılması hedeflenmektedir. 'Kur'ân-ı Kerîm'i Okumaya Giriş' ünitesi içinde hem yüzünden okuma hem de ezber çalışmaları mevcuttur. Bu bölümde de yüzünden okunacak ve ezberlenecek sûrelerin anlamlarının da verilmesi esas kabul edilmiştir. Ortaokul düzeyinde Bakara, Yâsin, Mülk, Rahmân, Fetih, Hucurat, Furkan ve Cuma sûreleri yüzünden okunması hedeflenen; kısa sûreler diye bilinen Fil-Nâs arası sûreler ise ezberden okunması hedeflenen

¹⁷ KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, "2019–2020 Öğretim Yılı İlköğretim ve Genel Ortaöğretim Kademesi Resmi ve Özel Okulların Haftalık Ders Dağılım Çizelgeleri" (KKTC, 16 Ağustos 2019), <http://www.mebnet.net/sites/default/files/2019-20HaftalikDersler.pdf>.

sûrelerdir. Aynı zamanda bu sûrelerin anlamlarının da açıklanması, öğretilmesi programda yer almaktadır.¹⁸

Türkiye’de İmam Hatip Liselerinde (9-12. sınıf arası) ise Kur’ân-ı Kerîm her sınıf düzeyinde 4 saat okutulmaktadır. Ancak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İlahiyat Koleji’nde bu noktada bazı farklılıklar söz konusudur. Hala Sultan İlahiyat Koleji’nde Kolej ve İlahiyat Anadolu Lisesi programı olmak üzere haftalık ders saatleri birbirinden farklı iki bölüm bulunmaktadır. Kolej bölümünde her sınıf düzeyinde (9-12. sınıf arası) Kur’ân-ı Kerîm ders saati 2 saattir. İlahiyat Anadolu Lisesi bölümünde ise Kur’ân-ı Kerîm dersi 9. ve 10. Sınıf düzeyinde 4 saat, 11. ve 12. sınıf düzeyinde ise 3 saat olarak verilmektedir.

Ders içeriği açısından bakıldığında hem İmam Hatip Liseleri’nde hem de İlahiyat Koleji lise bölümünde aynı çerçeve program ve ders kitabı kullanılmaktadır. Ders için üç öğrenme alanı belirlenmiştir. Bunlar; okuma, ezberleme ve anlama. Öğrenme alanları belirlenirken Kur’ân-ı Kerîm’i doğru ve güzel okumanın önemi, Kur’ân-ı Kerîm harflerinin ve tecvid kurallarının öğrenilmesi, usûlüne uygun biçimde okuma becerisinin kazanılması, ibadetler ve din hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan dua, sure ve ayet gruplarının (aşır) ezberletilmesi ve bazı metinlerin anlamlarının öğretilmesi hedeflenmiştir. Her bir öğrenme alanı için konunun niteliğine göre farklı sayıda üniteler oluşturulmuştur. Anlama alanına ait kazanımlara, Kur’ân-ı Kerîm öğretimindeki lafız ve anlam

¹⁸ “Ortaokul-İmam Hatip Ortaokulu Kur’ân-ı Kerîm dersi (5-8. Sınıflar) Öğretim Programı” (Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2017), https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/18110258_Secmeli_KuraniKerim_YHOveORTAOKUL.pdf.

bütünlüğünü sağlamak için okuma ve ezberleme alanları içerisinde yer verilmiştir.

Değerlendirme süreci, öğrencilerin sadece belirli bir alana yoğunlaşan becerisini ölçme yerine, yüzüne okuma becerisi, ezber düzeyi, tecvid teorik bilgisi ve uygulama becerisi ile anlam bilgisini ölçmeyi hedefleyecek şekilde bütüncül bir şekilde planlanması hedeflenmektedir.

Yüzüne programında dört senelik eğitim süresi içinde Bakara sûresi hariç (müfredatta Bakara sûresinin ortaokul düzeyinde okutulması hedeflenmektedir) Fatihâ'dan Furkân sûresine kadar ilk 24 sûre ve kalan bölümden de 15 sûre olmak üzere toplam 39 sûrenin yüzünden okunması yer almaktadır. Program yüzünden okunacak her sûrenin anlamının da beraberinde okunmasını içermektedir. Ezber programında ise başta namaz sûreleri olmak üzere yüzüne programında yer almayan 31 sûre ve diğer bazı sûrelerden aşırıları yer almaktadır. Program ezberlenecek her sûrenin anlamının da beraberinde okunmasını içermektedir.

Hala Sultan İlahiyat Koleji Kur'an-ı Kerim programı ortaokul ve lise kısmı beraber değerlendirildiğinde yüzünden okuma ve ezber programının içeriği sayesinde Hala Sultan İlahiyat Koleji öğrencilerinin mezun olana kadar Kur'an-ı Kerim'in büyük çoğunluğunun (yaklaşık 2/3) anlamını öğrenmesinin hedeflendiği söylenebilir. Böylelikle öğrencilerin, Kur'an-ı Kerim dersinin genel amaçlarından beşincisi olan 'Programda yer verilen ayet ve surelerin anlamlarından temel ilkeler çıkarma becerisi kazanır' amacına ulaşması beklenmektedir.

Tefsir dersi Hala Sultan İlahiyat Koleji'nin programının Lise 3 müfredatında kolej bölümünde 1 saat, İlahiyat bölümünde ise 2 saatlik bir ders olarak yer almaktadır. Bu dersin genel amaçları şu şekilde açıklanmaktadır:

1. Kur'ân-ı Kerîm'in okunması, anlaşılması ve kendisiyle amel edilmesi gereken bir kitap olduğunu kavraması,
2. Kur'ân-ı Kerîm'in indiği tarihî ve sosyolojik zemini tanınması,
3. Kur'ân-ı Kerîm'in ana konularını açıklaması,
4. Tefsirin, Kur'ân-ı Kerîm'i açıklayan ve yorumlayan bir disiplin olduğunu kavraması,
5. Tefsir kaynaklarından yararlanma yöntemini kavraması,
6. Tefsir ilmi ile diğer temel İslami ve beşerî bilimler arasında ilişki kurması,
7. Kur'ân-ı Kerîm'in ilke ve değerleriyle hayatına yön vermesi amaçlanmaktadır.

Tefsir dersi öğretim programının yarısı Kur'ân-ı Kerîm Tarihi, Tefsir İlmi ve Kavramları ve Tefsir Tarihi'nden oluşurken diğer yarısı Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama ve Örnek Metinlerle Kur'an Tefsiri'nden oluşmaktadır. Son iki bölümde başta namaz sûreleri olmak üzere Hucurat, Haşr, Mü'minûn sûrelerinden seçilmiş olan bölümlerin tefsirinin yapılması planlanmaktadır.¹⁹

¹⁹ "Tefsir Dersi Öğretim Programı" (Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2017), https://dogm.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2017_08/17174814_AYHL_Tefsir_2017.pdf.

1.2 İlahiyat ve Dinî İlimler Fakülteleri'ndeki Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir Derslerinin İçeriği

İlahiyat ve Dinî İlimler Fakülteleri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yüksek din öğretimi veren kurumlardır. Bu fakültelerin öğretim programları, İslam medeniyetinin oluşturduğu birikimin, ilgili ilim dalı başlıkları altında aktarımını hedeflemektedir. Kur'ân-ı Kerîm ve tefsirine ait konular da elbette bu birikimin en önemli kısımlarından birini oluşturmaktadır.²⁰ Fakülteden fakülteye küçük farklılıklar görülmekle birlikte genel anlamda Kur'ân-ı Kerîm derslerinin programı şu şekildedir:

İlahiyat Fakülteleri'nin tüm sınıfları düzeyinde haftada iki saat²¹ verilen Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Tecvit dersinin genel olarak amacı: “Öğrencilere hatasız yüzüne Kur'an okumayı öğretmek, öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm'in belli bir bölümünü ezbere okuyabilmelerini sağlamak, ezbere okudukları yerlerin mealini de bilmelerini sağlamak, dolaylı olarak da, Kur'an öğretimi yöntemine dair belli bir bilgi ve beceri kazanmaları” şeklinde belirlenmiştir.²²

Kur'an Okuma ve Tecvit dersine ilk olarak harflerin çıkarılması ve kısa sûrelerin talimi ile başlanır. Ardından tecvid eğitimi ile birlikte yürütülen yüzünden okuma derslerinde her dönem okunacak dört cüz ile birlikte Kur'ân-ı Kerîm'in fakülte sonuna kadar öğrenci tarafından hatmedilmesi hedeflenir. Yüzünden okuma esnasında tecvid kuralları

²⁰ Fatma Asiye Şenat, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Anlayarak Kur'an Okuma Durumları Üzerine Bir Çalışma”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52, sy 1 (2011): 143-64.

²¹ Bu saatlere ilaveten hazırlık sınıfı düzeyinde Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dinî İlimler Fakültesi'nde her döneminde dörder saat, Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde ise her döneminde ikişer saat Kur'ân-ı Kerîm ve Tecvit dersi bulunmaktadır.

²² Abdullah Benli, “İlahiyat Fakültelerinde Yürütülen Kur'an Okuma ve Tecvid Dersleri İçin Bir Program Önerisi”, *Bilimname* 28, sy 1 (2015): 125-65.

uygulamalı olarak gösterilir ve öğrencilerin akıcı ve kurallara riâyet ederek okumasına azami ihtimam gösterilir. Ezber programı ise kısa sûreler başta olmak üzere Yâsin, Mülk, Rahman, Hucurat gibi sûrelerin yanında cemaat önünde okunacak çeşitli aşırılar ve mümkün olursa otuzuncu cüzden oluşmaktadır. Bu bilgiler ışığında bu dersin temel hedefinin ‘yüzünden güzel ve akıcı bir okumanın başarılması, belirlenen yerlerin ezberlenmesi, ta’lim ve tecvid kurallarının titizlikle uygulanması’ olduğu söylenebilir.

Ezberlenen ve yüzünden okunan bölümlerin meâli hakkında bilgi verilmesi çerçeveyi belirleyen programla ders kapsamına alınmış ancak bu konudaki hassasiyet, tamamen dersten sorumlu olan öğretim elemanının inisiyatifine bırakılmıştır.²³

İlahiyat Fakülteleri’nde Tefsir dersi kapsamında iki dönem boyunca tefsir usulü, tefsir ekolleri, onların meşhur temsilcileri ve eserleri hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonraki dört dönem boyunca tefsir dersleri yapılmaktadır. Müfessirlerin eserlerinin karakteristiği hakkında bilgi edinilebilmesi için tefsirlerden seçilen metinlerin incelenmesi çoğu kez tercih edilen bir yöntem olmaktadır. Ders saatlerinin yetersizliği, neredeyse bütün tefsir akademisyenlerinin hemfikir olduğu konulardan biridir. Bu nedenle değil çağdaş tefsirler, bu bilim dalının klasik kaynaklarını bile enine boyuna tanıtmaya imkânı bulunmamaktadır. Dolayısıyla derslerin tefsir ilmi açısından “doyumluk” değil, “tadımlık” olduğu ifade edilebilir.²⁴

²³ Şenat, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Anlayarak Kur’an Okuma Durumları Üzerine Bir Çalışma”. s.151.

²⁴ Şenat. s.151.

YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Araştırma kapsamında nitel veri toplama yöntemlerinden doküman analizi, odak grup görüşmesi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu yöntemleri uygulanmıştır.

Doküman analizi hem basılı hem de web tabanlı bilgi ve belgelerin sistematik bir şekilde ele alınması olarak tanımlanabilir.²⁵ Araştırmada ortaokuldan yükseköğretime kadar okutulan Kur'an-ı Kerim ve Tefsir dersleri ile ilgili hazırlanmış öğretim programları taranmıştır.

İlahiyat Koleji ve İlahiyat Fakültesi öğrencileriyle yapılan görüşmelerin birinci aşaması yarı yapılandırılmış görüşme formları ile yapılmıştır. Açık uçlu soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu alanında uzman iki öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Alınan uzman görüşü neticesinde gerekli düzeltmeler yapılmış ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunun son şeklinde açık uçlu on soru katılımcılara yöneltilmiştir.

Odak grup görüşmeleri İlahiyat Koleji'nde ve İlahiyat Fakülteleri'nde Kur'an-ı Kerim ve Tefsir derslerine girmiş/girmekte olan öğretmen/öğretim elemanları ile yapılmıştır. Ayrıca öğrencilerin bir kısmı ile de yarı yapılandırılmış görüşme formunun doldurulmasının akabinde odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Odak grup görüşmesi ise önceden belirlenmiş bir konu ekseninde, seçilmiş katılımcılar grubunun ayrıntılı bilgi ve fikirlerini belirlemek amacıyla

²⁵ Glen Bowen, "Document Analysis as a Qualitative Research Method", *Qualitative Research Journal* 9, sy 2 (2009): 27-40.

yapılandırılmış özel bir grup görüşmesi tekniğidir.²⁶ Görüşme, kişilerin düşüncelerini ve yaşantılarını açığa çıkarmak amacıyla soru sorma, tartışma ve özetleme teknikleri kullanılarak bir uzman tarafından yönetilir.²⁷ Odak grup görüşmelerinde önemli olan katılımcıların kendi görüşlerini özgürce ortaya koymalarını sağlayacak ortam oluşturmaktır.²⁸ Bu anlamda odak grup görüşmelerinin en önemli avantajı, grup içi etkileşimin ve grup dinamiğinin bir sonucu olarak yeni ve farklı fikirlerin ortaya çıkmasıdır.²⁹

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan din eğitimi veren kurumlar oluşturmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ortaokul ve lise düzeyinde din eğitimi veren tek okul Hala Sultan İlahiyat Koleji, yükseköğretim düzeyinde din eğitimi veren fakülteler ise Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dinî İlimler Fakültesi'dir.

Araştırma nitel araştırma yöntemine göre yapıldığından, bu araştırma türünde, problem durumunu yansıtmaya bir grup ile derinlemesine çalışma yapmayı kolaylaştıracak çalışma ortamlarının

²⁶ Ömay Çokluk, Kürşad Yılmaz, ve Ebru Oğuz, "Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi", *Kuramsal Eğitimbilim* 4, sy 1 (2011): 95-107.

²⁷ Tuna Şahsuvaroğlu ve Halil Ekşi, "Odak Grup Görüşmeleri ve Sosyal Temsiller Kuramı", *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 28, sy 1 (2008): 127-39.

²⁸ Jenny Kitzinger, "The Methodology of Focus Groups: The Importance of Interaction Between Research Participants.", *Sociology of Health and Illness* 16, sy 1 (Ocak 1994): 103-21, <https://doi.org/10.1111/1467-9566.ep11347023>.

²⁹ J. Kitzinger, "Qualitative Research: Introducing Focus Groups", *BMJ* 311, sy 7000 (29 Temmuz 1995): 299-302, <https://doi.org/10.1136/bmj.311.7000.299>.

oluşturulması hedeflenmektedir.³⁰ Bu doğrultuda örneklem Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir dersi almış öğrencilerden ve bu dersi okutmuş ya da okutmakta olan öğretmen/öğretim elemanları arasından görüşlerini derinlemesine beyan etmeyi gönüllü olarak kabul edenler olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yarı yapılandırılmış görüşme formu üç okuldan 93 sayıda öğrenci ile yapılmış, odak grup görüşmeleri ise 25 sayıda katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma 93 öğrenci ve 12 öğretmen/öğretim elemanı olmak üzere toplam 105 katılımcı ile yapılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmektedir:

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Değişken	N	%
Şu Anda Okuduğu/Çalıştığı Okul	İlahiyat Koleji	35	33
	İlahiyat Fakültesi	44	42
Okuduğu / Mezun Olduğu Lise	Dini İlimler Fakültesi	26	25
	İlahiyat Koleji	33	31
	İmam Hatip Lisesi	52	50
	Diğer Liseler	20	19
TOPLAM		105	%100

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları okul türlerine bakıldığında dengeli bir dağılım olduğu görülmektedir. Bu durum araştırma konusunu okul programlarına göre daha doğru bir şekilde analiz etmeye ve öğrencilerin görüşlerini daha sağlıklı karşılaştırma yapmaya yardımcı olabilir.

³⁰ Jane Ritchie ve Jane Lewis, ed., *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers* (London; Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 2003).

2.3. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi.

Veriler 2019-2020 eğitim-öğretim yılının güz döneminde, öğrenci ve öğretmen/öğretim elemanları ile birebir görüşme yoluyla elde edilmiştir. Bu süreç içinde okul yönetimleri işbirliğine gidilerek gerekli izinler alınmış, öğrenci ve öğretmen/öğretim elemanlarının derslerini aksatmayacak şekilde görüşmeler planlanmış ve katılımcıların yazılı onayları alınmıştır.

Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formları ve odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizi verilerin genellikle önceden belirlenmiş kategoriler çerçevesinde sistematik olarak şekillenmesini sağlayan bir yöntemdir.³¹ İçerik analizindeki asıl amaç, toplanan verileri açıklayacak kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu açıdan içerik analizinde yapılan işlem, birbirine benzer verileri kodlayarak belirli temalar ışığında sınıflandırmak ve bunları da okuyucunun anlayacağı şekilde yorumlamaktır.³²

BULGULAR

Araştırma, doküman analizi, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve odak grup görüşmeleri şeklinde üç aşamalı bir yol izlenerek yapılmıştır. Öğretim programlarının doküman analizi yöntemiyle analizi sonucu ulaşılan veriler bir başlık altında, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve odak grup görüşmeleri sonucu ulaşılan veriler ise başka bir başlık altında verilmiştir.

³¹ Haluk Geray, *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş* (Ankara: Siyasal Kitapevi, 2004).

³² Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 10. bs (Ankara, Turkey: Seçkin Yayıncılık, 2016).

3.1. Örgün Din Eğitimi Veren Kurumlardaki Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir Dersi Programlarının Kur'ân-ı Kerîm'in Anlamının Öğretilmesi Açısından Analizi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ortaokul ve lise düzeyinde örgün din eğitimi veren yegâne kurum Hala Sultan İlahiyat Koleji'dir. Hala Sultan İlahiyat Koleji öğrencilerini ortaokul düzeyinde 6. sınıftan itibaren, lise düzeyinde 9. sınıftan itibaren kabul etmektedir. Öğretim programı açısından incelendiğinde kolej programı, Türkiye'deki İmam Hatip Liseleri ile benzerlik göstermekte ve program içinde Kur'ân-ı Kerîm, Arapça, Tefsir, Hadis, Siyer vb. temel İslam bilimlerine ait dersler okutulmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının öğretilmesi tabii olarak temel İslam bilimlerinin tüm derslerinde yapılmakla birlikte öğrencinin direk Kur'ân-ı Kerîm ve anlamıyla muhatap olduğu dersler Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir dersleri olmaktadır.

Kur'ân-ı Kerîm dersinin içeriğine bakıldığında ortaokulda koleje başlayan bir öğrencinin yedi senelik program çerçevesinde Kur'ân-ı Kerîm'in büyük çoğunluğunun anlamı ile buluşacağı söylenebilir. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm dersinin programı bu minvalde hazırlanmıştır. Uygulamada yaşanabilecek sıkıntıların (program ile ders saati arasındaki uyumsuzluk, öğrenci hazır bulunuşluk düzeyindeki sorunlar, öğrenci sayısının fazla oluşu, öğrenci ve öğretmen alışkanlıklarının zor değişmesi vb.) giderilmesi durumunda mevcut çerçeve program ile öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını büyük oranda öğrenebileceği mümkün gözükmektedir. Ayrıca okul içinde bu minvalde yapılan yarışma ve etkinliklerin de Kur'ân-ı Kerîm'in

anlamının öğretilmesine katkı verdiği tespit edilmiştir.³³ Meslek dersleri yarışma ve etkinlikleri kapsamında öğrencilere Kur'ân-ı Kerîm meâli hediye edilerek ödüllü yarışmalar düzenlenmekte ve öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm'in anlamıyla buluşması teşvik edilmektedir.³⁴

Hala Sultan İlahiyat Koleji'nde lise üçüncü sınıf düzeyinde gösterilen Tefsir dersi iki saatten oluşmakta olup, programın yarısı Kur'ân-ı Kerîm Tarihi, Tefsir İlmi ve Kavramları ve Tefsir Tarihi'nden oluşurken diğer yarısı Kur'ân-ı Kerîm'i Anlama ve Yorumlama ve Örnek Metinlerle Kur'ân-ı Kerîm Tefsiri'nden oluşmaktadır. Son iki bölümde başta namaz sûreleri olmak üzere Hucurat, Haşr, Mü'minûn gibi belli sûrelerin genişçe tefsiri yapılmaktadır. Bu özelliği ile Tefsir dersinin kazanımları için, öğrencileri bütünüyle Kur'ân-ı Kerîm'in anlamıyla buluşturmaktan ziyade bir ilim dalı olarak Tefsir ilmini tanıtmak, Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir ile ilgili kavramları ana hatlarıyla kavratmak ve Kur'ân-ı Kerîm'den yapılacak araştırma tekniklerini öğretmek başlıkları sayılabilir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yükseköğretim düzeyinde örgün din eğitimi veren kurumlar Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dinî İlimler Fakültesi'dir. Her iki okulda Kur'ân-ı Kerîm dersi her sınıf düzeyinde

³³ Hala Sultan İlahiyat Koleji, "Yarışma Sonuçları ve Ödülleri" (Gençses Öğrenci Gazetesi, Eylül 2017).

³⁴ 2015-2018 yılları arasında okul içinde her yıl düzenli olarak yapılan Kur'ân-ı Kerîm Meâli yarışmasının her birinde 3-4 cüz arasında değişen sorumluluk alanının olması ve öğrencilerin ¼'nin katılımının gerçekleşmesi, bu etkinliğin öğrencileri Kur'an'ın anlamıyla buluşturmak açısından önemli bir işlevi olduğunu ortaya koymaktadır. Kaynak: "Gençses Öğrenci Gazetesi"

iki saat olarak gösterilmektedir. Ta'lim ve tecvid dersleriyle başlayan Kur'ân-ı Kerîm eğitiminin yoğun şekilde yüzünden okuma ve ezber programı dikkate alındığında bu dersin temel hedefinin 'yüzünden güzel ve akıcı bir okumanın başarılması, belirlenen yerlerin ezberlenmesi, ta'lim ve tecvid kurallarının titizlikle uygulanması' olduğu söylenebilir. Buna ilaveten sınıf düzeyinde öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı, öğrenci hazır bulunuşluk düzeyinin oldukça heterojen olması (öğrenciler arasında hafız öğrenci de bulunmakta, henüz başlangıç seviyesinde öğrenci de bulunmaktadır.) gibi sebepler program içinde öğretim elemanın inisiyatifine bırakılmış olan yüzünden ve ezbere okunacak sûrelerin anlamlarının verilmesini zorlaştırmaktadır. Bu haliyle İlahiyat Fakülteleri'ndeki Kur'ân-ı Kerîm dersinin öğrencilere Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının öğretilmesi için yeterli bir zemine sahip olmadığı söylenebilir. Çünkü hem öğrencilerin hem de öğrencilerin gelecekte hazırlandığı kurumların (Diyanet İşleri Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı) İlahiyat Fakültesi'nden öncelikle beklentisi mezunlarının en azından Kur'ân-ı Kerîm güzel okuma yeterliliğine sahip olmasıdır.

İlahiyat Fakülteleri'nde iki dönem boyunca okutulan Tefsir derslerinde, tefsir usulü, tefsir ekolleri, onların meşhur temsilcileri ve eserleri hakkında bilgi verilmesi şeklinde bir program takip edilmektedir. Daha sonra değişik tefsirlerden seçilen metinlerin incelenmesi çoğu kez tercih edilen bir yöntem olmaktadır. Bu özelliği ile tıpkı İlahiyat Koleji'ndeki Tefsir dersi için olduğu gibi İlahiyat Fakültesi'ndeki Tefsir dersi için de dersin çerçevesinin, bir ilim dalı olarak Tefsir ilmini tanıtmak, Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir ile ilgili

kavramları ana hatlarıyla kavratmak ve Kur'ân-ı Kerîm'den yapılacak araştırma tekniklerini öğretmek olduğu ifade edilebilir.

3.2. Öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm İle İlgili Hazır Bulunuşluk Düzeylerinin Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm'in hem Arapça lafzı hem de anlamı ile ilgili geçmiş eğitim, birikim ve altyapıları hakkında kanaat sahibi olmak amacıyla bazı sorular yöneltilmiştir. Bu sorular ve öğrencilerin verdiği cevaplar Tablo 2'de gösterilmektedir:

Tablo 2: Öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm İle İlgili Hazır Bulunuşluk Seviyeleri

	Değişken	N	%
Hafız Olma Durumu	Hafız	1	1
	Hafız Değil	92	99
Arapça Lafzını Baştan Sona Okuma Durumu (Hatim)	Okudum	72	77
	Okumadım	21	23
Türkçe Anlamını Baştan Sona Okuma Durumu (Meâl)	Okudum	28	30
	Okumadım	65	70
Kısa Sûrelerin Anlamını Okuma/Bilme Durumu	Okudum/Bilirim	87	93
	Okumadım/Bilmiyorum	6	6
Dersler Dışında Kur'ân-ı Kerîm İle İlgili Proje/Ödev Yapma Durumu	Yaptım	27	29
	Yapmadım	66	61
Kur'an'ın Ana Konularını Bilme Durumu	Yeterli Düzeyde Bilirim	63	68
	Yeterli Düzeyde Bilemem	30	32
TOPLAM		93	%100

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%77) öğrencilik dönemi içinde Kur'ân-ı Kerîm'i Arapça lafzından okumuş yani hatim inmiştir. Bu durum Kur'ân-ı Kerîm derslerinin programı, genel çerçevesi ve hedeflenen durumu ile uyuşmaktadır. Çünkü hem ortaöğretim hem de yükseköğretimdeki Kur'ân-ı Kerîm derslerinin temel hedeflerinden biri Kur'ân-ı Kerîm'in düzgün bir şekilde

okunmasını sağlamaktır. Bu hedefe ulaşmak için de bol okuma yapılması ve mümkünse baştan sona okunması gereklidir. Araştırmada elde edilen veriler ışığında örgün din eğitimi içinde yer alan öğrencilerin Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okuma konusunda belli bir gayret ve çalışma içinde olduklarını söylemek yerinde olacaktır.

Kur'an-ı Kerim'in Türkçe anlamının okunması ile ilgili sorulan soruya verilen cevaplar analiz edildiğinde bir önceki soruda Arapça lafzının okunması ile ilgili verilen cevaplar ile sayısal olarak yer değiştirdiği görülmektedir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu (%70) Kur'an-ı Kerim'in anlamını baştan sona okumamıştır. Araştırmamızın ana konusunu oluşturan öğrencilerin Kur'an-ı Kerim'in anlamı ile buluşma, onu öğrenme durumunun oldukça yetersiz olduğu görülmüştür. Bununla birlikte bir sonraki soruda Kur'an-ı Kerim'den ezbere bildiği sûrelerin anlamlarını okuma durumu sorulan öğrencilerin neredeyse tamamına yakını (%93) ezbere bildiği sûrelerin anlamlarının derslerde öğretildiğini ya da kendisi okuduğunu ifade etmiştir. Bu sonuca göre Kur'an-ı Kerim dersinde ezberlenecek sûrelerin anlamları öğretilirken aynı durumun yüzünden okunacak sûreler için gerçekleşmediği ifade edilebilir.

Kur'an-ı Kerim'in anlamıyla öğrencilerin buluşması için derse hazırlık ya da dersi pekiştirmek amaçlı verilebilecek proje, performans gibi ödevleri yapma durumu sorusuna öğrencilerin önemli bir kısmı (%61) olumsuz cevap vermiştir. Buna göre öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersi öncesi ya da sonrasındaki ödevlerinin de yine yüzünden okuma ya da ezber çalışması yapma şeklinde olduğu ifade edilebilir.

Öğrencilere Kur'an-ı Kerim'in ana konularını yeterli düzeyde bilip bilmedikleri hakkında yöneltilen soruda genel anlamda (%68)

bildiklerini düşündükleri görülmüştür. Kur’ân-ı Kerîm’in ana konularının sadece Kur’ân-ı Kerîm ve Tefsir derslerinde değil aynı zamanda Siyer, Hadis gibi diğer derslerde de veriliyor olmasının öğrencilerin bu noktadaki bilgi ve birikimlerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bununla birlikte öğrencilerle yapılan görüşmelerde kısa sûreler içindeki Tebbet sûresinde geçen “*Ebû Leheb’in iki eli kurusun*”³⁵ ifadesi, hem ortaöğretim hem de yükseköğretim müfredatı içinde geçen Hucurat sûresindeki “*Gıybet (dedikodu) yapmak, ölü kardeşinin etini yemektir*”³⁶ şeklindeki benzetme, kısa sûrelerde ve müfredat içindeki Haşr sûresinde yer alan “*Allah’ın isimleri*”³⁷ konusundaki bilgi eksiklikleri dikkati muciptir.

Öğrencilerin Kur’ân-ı Kerîm ile ilgili şu ana kadar geçirdikleri öğrencilik döneminde kazandıkları hazır bulunuşluk seviyesi ile ilgili bu beş soruyu kendi içinde değerlendirdiğimizde araştırmanın konusu olan Kur’ân-ı Kerîm’in anlamını öğrenme hususunda öğrencilerin yeterli bir kazanıma sahip olmadıkları görülmektedir.

3.3. Örgün Din Eğitimi Veren Kurumlarda Kur’ân-ı Kerîm’in Anlamının Öğretilmesi İle İlgili Öğrenci, Öğretmen ve Öğretim Elemanları ile Yapılan Görüşmelerin Analizi

Araştırmada İlahiyat Koleji öğrencileri K1’den K28’a kadar, İlahiyat ve Dinî İlimler Fakültesi öğrencileri ise F1’den F65’e kadar, öğretmen ve öğretim elemanları ise Ö1’den Ö12’ye kadar kodlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ve odak grup görüşmelerinde katılımcılara yöneltilen yedi soruya katılımcıların

³⁵ Tebbet, 111 /1

³⁶ el- Hucurat, 49/12

³⁷ el-Fatiha, 1/1-7; el-İhlas, 112/2; el- Haşr, 59/24.

verdiği cevaplar değerlendirilerek temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Buna göre toplamda iki tema altında sekiz kod oluşturulmuştur. Araştırmada hem kodların frekansları verilmiş, ayrıca katılımcı görüşlerine de yer verilmiştir.

Birinci Tema: Kur'an-ı Kerim ve Tefsir Derslerinde Kur'an-ı Kerim'in Anlamının Öğretimi

Araştırmaya katılan öğrencilere, Kur'an-ı Kerim derslerinde, müfredatın bir parçası olarak yüzünden okunan ve ezberlenen sûrelerin anlamlarının da öğretilmesi ile ilgili yöneltilen sorularda anlam öğretiminin gerekliliği, ders saatinin yetersizliği, teknik bilgilere öncelik verme ve farklı öğretim metotlarını kullanma başlıkları öne çıkmıştır. Birinci temayı oluşturan bu başlıklar Tablo 3'te gösterilmektedir:

Tablo 3: Kur'an-ı Kerim ve Tefsir Derslerinde Kur'an-ı Kerim'in Anlamının Öğretimi

Kodlar	Tanım	Etkisi	N	%
Gereklilik	Yüzünden okuma ve ezber çalışmasından önce anlamının interaktif şekilde öğretilmesi	Olumlu	105	100
Ders Saatinin Yetersizliği	Kur'an-ı Kerim ve Tefsir ders saatlerinin müfredatı işlemek için yetersiz olması	Olumsuz	94	90
Teknik Bilgilere Öncelik Verme	Özellikle Tefsir dersinde usul ve tarih bilgilerine, Kur'an-ı Kerim dersinde tecvid-ezber bilgisine öncelik verme	Olumsuz	34	32
Farklı Öğretim Metot ve Tekniklerini Kullanma	Kur'an-ı Kerim'in anlatımı yapılırken modern eğitim metotlarının kullanılmayarak, sıklıkla takrir yöntemine başvurulması	Olumsuz	23	22

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı “*Kur’ân-ı Kerîm ve Tefsir derslerinde Kur’ân-ı Kerîm’in anlamının da öğretilmesi konusunda kanaatiniz nedir?*” sorusuna “*Gereklidir*” cevabı vermiştir. Öğrencilerin Kur’ân-ı Kerîm’in anlamının öğrenilmesi ile ilgili ifadelerinden bir kaçı şu şekildedir. K1, K9, F5, F10: “*Kur’ân-ı Kerîm sadece yüzünden okunacak veya ezberlenecek bir kitap değil, hayata geçirilmesi gereken bir kılavuzdur.*” K6: “*Aslında bize neden geldiğini ve bize ne dediğini bilmediğimiz bir metin okuduk, öğrenmemiz gerekirdi.*” F4, F8 ve F17: “*İlahiyat Fakültesi’nde anlamını öğrenmeye başlayınca daha kolay ezberlendiğini ve akılda kalıcı olduğunu fark ettim.*” F20 ve F40: “*Anlamlarını derste öğrenmemiz çok iyi olur, çünkü eve gidince maalesef okumuyoruz.*” F32: “*Sadece yüzünden okumak ya da ezberlemek bize yetmiyor. Yaz kurslarında öğrenci okuttuğumda bana pek çok soru geldi, Kur’ân-ı Kerîm’in anlamını okumaya ondan sonra başladım.*” F39: “*Anlamını öğrenmenin bizi manevî olarak da çok etkileyeceğini düşünüyorum aslında.*”

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı Kur’ân-ı Kerîm’in anlamının öğretilmesi gerektiğini düşünse de bu eylemi kendileri gerçekleştirmemekte ve okuldan/öğretmenden/eğitim sisteminden beklemektedirler. Bu sebeple öğrencilerin büyük kısmı (% 90) Kur’ân-ı Kerîm ders saatlerinin hem düzgün bir şekilde yüzünden okumayı sağlamak, hem ezberlenen sûreleri dinlemek, hem de anlamını öğretmek için yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Yüzünden okuma ve ezberden hiç vakit kalmadığını belirten öğrenciler olduğu gibi (K12, K19, K27, F4, F11, F19); sadece yüzünden okunan ya da ezberlenen bölümün Türkçe meâlden okunup geçildiğini ifade eden öğrenciler de (K3, K7, K16, K21) olmuştur. Öğrenciler, ortaöğretim seviyesinde Kur’ân-ı Kerîm’den anlamı

öğretilen bölümlerin ezberden sonra kalan vakitlerde, dersin son 15-20 dakikasında ancak yapılabildiğini, yükseköğretim seviyesinde ise hiç vakit kalmadığını ifade etmektedirler. Bazı öğrenciler (F6, F7, F28, F31, F44, F48, F53) Kur'ân-ı Kerîm dersinin içerik olarak öncelikle Kur'ân-ı Kerîm'i düzgün şekilde yüzünden okutmayı öğretmeye yönelik olduğunu, bunun doğal sonucu olarak anlamını işlemeye vakit kalmadığını belirtmektedirler. Bunun akabinde Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının işleneceği müstakil bir dersin İlahiyat müfredatına konulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ö1: *“Kur'ân-ı Kerîm dersinin iki farklı kademede ele alınmasının daha verimli geçeceği kanaatindeyim. Birincisi tamamen Kur'ân-ı Kerîm'i kurallarına uygun bir şekilde okuma, sure ve duaların öğrenmesine yönelik olmalı, ikincisi ise Kur'ân-ı Kerîm surelerinin anlamı, tefsiri ve günümüz dünyasına yansımalarının anlatılması şeklinde olabilir. İkisi tek olarak Kur'ân-ı Kerîm dersi altında ele alındığı zaman, hem müfredat yetiştirme sıkıntısı ortaya çıkabileceği, hem de dersin formatı ile ilgili kargaşa oluşabileceği kanaatindeyim.”* Ö5: *“Ezber bölümlerinin anlamlarını öğretiyorum. Ancak yüzüne bölümlere pek vakit kalmıyor. Ancak çarpıcı olarak gördüğüm bölümleri açıklayabiliyorum.”* Ö11: *“Evet, derste sûrelerin anlamlarını işleyebiliyorum. Ama saat sayısının azlığından dolayı yüzeysel olmak zorunda kalıyor.”*

Öğrenciler Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir derslerinde usûl, tarih ve tecvid gibi teknik bilgilere ağırlık verildiğini, bu durumun Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenmeye yönelik çalışmaları (derste anlamını öğretme, anlamıyla ilgili ödev verme vb.) aksattığını ifade etmektedirler. 55 öğrenci usûl ve tarih konularının yeterli olduğunu, 3 öğrenci fazla olduğunu, 15 öğrenci de yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Buna göre öğrencilerin bir kısmı (% 32) bu konulara daha fazla vakit ayrılması sebebiyle Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının öğrenilmesine zaman kalmadığını düşünmektedir. Ö2: *“Lisedeki Kur'ân-ı*

Kerim ders müfredatın yoğun ezber ağırlıklı olmasından dolayı çok ağır olduğu kanaatindeyim. Tefsir dersinin müfredatı da temel kavramları, literatürü içerecek ana hatlarıyla bileği verecek şekilde hafifletilmelidir.” Ö3: *“Özellikle lise düzeyine bazı konu ve kavramların gereğinden fazla ve ağır olduğunu düşünüyorum. Örneğin Garîbu’l-Kur’an, Vücûh ve’n-Nezâir konuları lise düzeyi için uygun değil.”* Ö5: *“Çok fazla konu anlatmak, çok şey öğretmek anlamına gelmez. Konuların sadeleştirilmesi, temel kavramların öğretilmesinin daha etkili olacağı kanaatindeyim.”* Ö10: *“Her insan müfessir olmayacak, bu yüzden her insana müfessir muâmelesi yapılması uygun değil. Bu alanda ihtisasa yönelenlere bilgi yoğunluğu artırılmalıdır.”*

Öğrenciler, öğretmenlerin takrir yöntemiyle anlatımının etkili olmadığını belirterek Kur’ân-ı Kerîm’in anlamını öğretmeye yönelik eğitimde farklı eğitim metotlarının kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. K5: *“Sıkıcı olmaması lazım, öğretmenimizin ezberleyeceğimiz sûreyi açıklaması, tıpkı camideki vaaz gibi oluyor.”* K12: *“Hocamız ayetleri açıklarken bilmediğimiz terimleri kullanıyor, anlamadığımız zaman dersten kopuyoruz.”* K18: *“Öğretmenimizin Fil Sûresini ezberletmeden önce izlettiği videoyu, bir de Yunus sûresini okumadan önce izlediğimiz çizgi filmi unutamıyorum. Bu videolar sayesinde o sûrelerin anlamları aklımdan hiç çıkmıyor.”* K23: *“Öğretmenimiz Hucurat sûresini işlerken bize kulaktan kulağa oyunu oynatmıştı, o zaman dedikodunun nelere sebep olabileceğini daha iyi anlamıştım.”* Ö6: *“Öğrenci merkezli ve süreç odaklı eğitim öğretimin verimi artırmada önemli olduğunu, mevcut sistemde bu geçişin tam anlamıyla sağlanamadığını düşünüyorum.”* Ö10: *“Öncelikle sade bir şekilde surenin anlamı sunulabilir. Mutlaka meal akıllı tahtaya yansıtılmalı, birkaç öğrenciye okutarak anlam pekiştirilmeli. Daha sonra bu surenin hayattaki karşılığının ne olduğu, sosyal hayatımıza, ahlakımıza nasıl etki ettiğini hayattan örneklerle sunmaya çalışılabilir.”* Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Öğrencilerin ve öğretmen/öğretim elemanlarının bu ifadeleri eğitimin her kademesinde ve türünde sadece takrir

yöntemiyle değil de yaparak-yaşayarak öğretimin ne kadar etkili olduğunu, bu durumun Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının öğretimi için de geçerli olduğu görülmektedir.

İkinci Tema: Kur'ân-ı Kerîm'in Anlamının Öğretiminde Ders Dışı Etkinliklerin Etkisi

Araştırmaya katılan öğrenciler okul dışında yaptıkları çalışmaların Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenmede etkili olduğunu ve bu çalışmalar vesilesiyle önemli ölçüde bir birikime sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ders saatleri dışında Kur'ân-ı Kerîm'in anlamıyla buluştuğu çalışmalar olarak; etkinlik ve yarışmalar, proje ve ödev çalışmaları, akıllı telefon uygulamaları ve ders dışı yüzünden okuma ve ezber çalışmaları başlıkları öne çıkmıştır. İkinci temayı oluşturan bu başlıklar Tablo 4'de gösterilmektedir:

Tablo 4: Kur'ân-ı Kerîm'in Anlamının Öğretiminde Ders Dışı Etkinliklerin Etkisi

Kodlar	Tanım	Etkisi	N	%
Etkinlik ve Yarışmalar	Kur'ân-ı Kerîm meâli'nden belli cüzlerden sorumlu tutularak yapılan ödüllü yarışmalar	Olumlu	37	35
Proje ve Ödev Çalışmaları	Dersin bir parçası olarak ve notla değerlendirilen proje ve performans ödevleri	Olumlu	20	19
Akıllı Telefon Uygulamaları	Diyanet İşleri Başkanlığı'nın akıllı telefon uygulamaları	Olumlu	82	78
Ders Dışı Yüzünden Okuma ve Ezber Çalışmaları	Ders saatleri dışında yapılan ekstra yüzünden okuma ve ezber çalışmaları ile derslerin daha verimli geçmesi	Olumlu	58	55

Araştırmaya katılan öğrencilere Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenme ve meâlîni okuma gibi çalışmalarını dersler dışında hangi vesilelerle yaptıkları sorulduğunda öğrenciler farklı örnekler vermişlerdir. Öğrenciler Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenmeye yönelik yapılan yarışmaların oldukça etkili ve faydalı olduğunu belirtmişlerdir. K15: “Üç sene boyunca katıldığım Kur'ân-ı Kerîm meâlî yarışması neticesinde Kur'ân-ı Kerîm'in yaklaşık 1/3'ini iyi derecede öğrenme fırsatım oldu.” K7: “Yarışma beni Kur'ân-ı Kerîm ile buluşturdu. Yarışmadan sonraki yaz tatilinde Kur'ân-ı Kerîm'in tamamını meâlden okumak nasip oldu.” K23: “Yarışma sayesinde pek çok ayeti arkadaşlarımla ve ailemle konuşmaya başladım. Annem de okumaya başlamıştı.” Ö3: “Bu yarışmalar vesilesiyle hedef bölümün meâlî iyice zihinlere yerleşmiş oluyor, çok faydalı buluyorum.” Ö4: “Bu tür yarışmaların kesinlikle etkili ve faydalı olduğunu düşünüyorum. Çünkü öğrenci derste 30 kişiden biri olduğu için kalabalık içerisinde kayboluyor. Ancak bu tür yarışmalarla daha konsantre ve hedef odaklı çalışmalar yapabiliyor ve kendini gerçekleştirme imkanı buluyor.”

Öğrencilerin büyük çoğunluğu Kur'ân-ı Kerîm dersinden ödev olarak ezber yapmak ve yüzünden okuma çalışması yapmak şeklinde her hafta standart ödevlerinin olduğunu ifade etmektedirler. Ancak az sayıda öğrenci aldıkları proje ödevleri sayesinde Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenme konusunda kendilerini önemli derecede geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. K2: “Kıssalar hakkında verilen bir araştırma Kur'ân-ı Kerîm'de hangi peygamberlerin hayatının geçtiğini öğrenmemi sağladı.” K16: “Bir proje grubu oluşturarak Bakara sûresinin tefsirini bölüm bölüm yaptık ve arkadaşlarımıza sunum yaptık, çok kalıcı ve faydalı olmuştu.” F4: “Öğretim yöntemleri ve materyal tasarımı dersinde konu ile ilgili ayetlerin bulunması ödevi sayesinde eğitim hakkında Kur'ân-ı Kerîm bilgimizi geliştirdi.” F9: “Ezber yapacağımız sürenin geniş şekilde tefsirini yaptığımız ödevi

hazırlamamız çok faydalı oldu, ezberimize kolay yapmamıza yardımcı oldu.” F42: “Siyer dersinde Enfal sûresi ile Bedir savaşını anlatmamız istendi. Çok faydalı olmuştur. Daha sonra aynı uygulamayı Ahzâb, Fetih ve Cuma süreleriyle de yaptık.” Ö3: “Ödevlendirme yapıyorum. Özellikle bir yıl içinde Kur’ân-ı Kerîm’in meâlini okuyanlara proje ve performans notları veriyorum.” Ö7: “Özellikle günümüzde çok soru sorulan, kafa karışıklığı olan, özellikle İslam’a saldırmak için gündeme taşınan hususlarda/konularda araştırma ödevleri veriyorum. Örneğin, kadın hakları, kadının dövülmesine izin meselesi, çok eşlilik... gibi konularda.” Ö12: “Birbirlerini açıklayan ayetlerin eşleştirmelerine, sebab-i nüzûlü önceleyecek çalışmalar faydalı olur diye düşünüyorum.”

Öğrencilere merak ettikleri dinî bir konu için veya kendilerine sorulan dinî bir soru için Kur’ân-ı Kerîm meâl ya da tefsirine ne sıklıkla ve hangi yolla başvurdukları sorusu yöneltildiğinde, büyük çoğunluğu (% 78) Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Kur’ân-ı Kerîm meâli akıllı telefon uygulamasını ve web sitesini kullandıkları cevabını vermişlerdir. Bunun dışında verilen diğer cevaplar; basılı meâller, İSAM makaleleri, internet arama motorları ve uzman kişiler şeklindedir.

2019-2020 eğitim öğretim yılında Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Din Hizmetleri Müşavirliği arasında yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde öğrencilerle din görevlileri ders saatleri dışında buluşturularak, öğrencilerin özellikle Kur’ân-ı Kerîm yüzünden okuma ve ezber yapma konusunda destek almaları sağlanmıştır.³⁸ Bu çalışma sonrası

³⁸ “Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Din Hizmetleri Müşavirliği İşbirliği Protokolü”, Kasım 2019, <http://ilahiyat.neu.edu.tr/ydu-ilahiyat-fakultesi-ile-din-hizmetleri-musavirligi-arasinda-isbirligi-protokolu-imzalandi/>.

öğrenciler, hem Kur'ân-ı Kerîm derslerinde hem de destek programlarında Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenmeye daha çok vakit bulduklarını ifade etmişlerdir. Ö3: *“Hem lise hem de üniversite düzeyinde halka dersleriyle Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenmeye yönelik çalışmalar yapılmalı ve bu çalışmalar ödev notu olarak değerlendirilerek teşvik edilmeli.”*

TARTIŞMA

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde örgün din eğitimi veren kurumlarda öğrencilere Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının öğretilmesi konusunun incelendiği bu araştırmada ilk çıkan sonuç öğrencilerin sadece (%30) kısmının Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını bir Türkçe meâl ya da tefsir kitabından okuduğudur. Literatüre bakıldığında benzer ve farklı sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Yusuf Alemdar tarafından 2008 yılında yapılan çalışmada Arapça lafzı ve meâlini birlikte okuyan öğrencilerin oranının %59,3 olduğunu ifade etmektedir.³⁹ Asiye Şenat tarafından 2011 yılında yapılan bir çalışmada ise öğrencilerin %38'inin anlamı üzerine durarak Kur'ân-ı Kerîm'i baştan sona okuma faaliyetlerinde bulunduğunu ifade etmektedir.⁴⁰

Kur'ân-ı Kerîm derslerinde yüzünden okuma yapılan ya da ezberlenen sûrelerinin anlamaya yönelik çalışmaların yapılması hususunda ortaöğretim öğrencileri büyük oranda yapıldığını ifade ederken; yükseköğretimde tersi bir sonuç karşımıza çıkmaktadır. Ders saatlerinin azlığı ve sınıf sayısı bunun sebeplerinden olabilir. Literatürde benzer sonuçlar bulunmaktadır. Mustafa Kılıç tarafından

³⁹ Yusuf Alemdar, “İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Dersleri İle İlgili Problemler”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12, sy 1 (2008): 177-212.

⁴⁰ Şenat, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Anlayarak Kur'an Okuma Durumları Üzerine Bir Çalışma”. s.157

2015 yılında yapılan bir çalışmada katılımcıların %89,3'ü tarafından Kur'ân tilâvetinin yanı sıra, okunan sûre ve âyetlerin anlaşılması için de derslerde zaman ayrıldığı ifade edilmiştir.⁴¹ Başka bir çalışmanın sonuçları da İlahiyat Fakültesi bünyesinde öğrenciler için ciddi ve düzenli bir Kur'ân-ı Kerîm okuma faaliyetinin ancak bireysel gayretlerle gerçekleştirilebileceğini göstermektedir.⁴²

Araştırma sonuçlarından biri de öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenme ile ilgili proje ve ödev gibi görevleri almadıkları şeklindedir. Bu konudaki ödevlerinin genelde yüzünden okuma ve ezber yapma sorumlukları olduğunu ifade etmişlerdir. Literatürde benzer sonuçlar bulunmaktadır. Asiye Şenat'ın çalışmasında, Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını okuma faaliyetinin çoğu kez, okulda müfredatın etkisi ya da öğretmenlerin ortak çabasıyla ortaya çıkan bir sonuç olmaktan ziyade, bazı öğretmenlerin ya da öğrencilerin kendi ferdî gayretleriyle gerçekleştiğini ifade etmektedir.⁴³

Öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm'in anlamı ile buluşma konusunda taleplerinden biri Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir derslerinin haricinde Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının işlendiği müstakil bir dersin müfredatta yer almasıdır. Bu öneri başka bir çalışmadaki öneriyle örtüşmektedir: *“Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Tecvid ile Tefsir derslerinden müstakil olarak, öğrencinin Kur'ân-ı Kerîm ile baş başa kalacağı bir dersin ihdas edilmesi zorunludur. Bu ders, İlahiyat Fakültesinin sekiz dönemi boyunca devam etmelidir; amaç, her dönem de baştan sona bir kez Kur'ân-ı Kerîm metninin tamamlanmasıdır.”*⁴⁴ Başka bir çalışmada da konu ile ilgili şu ifadelere yer verilmiştir:

⁴¹ Kiliç, “İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur'ân Eğitimi Üzerine Bir Araştırma”. s. 99.

⁴² Şenat, s. 152.

⁴³ Şenat. s. 156.

⁴⁴ Şenat.s. 161.

“Kur’ân-ı Kerîm mealinin derste sadece okunarak ya da okunan kısımdan anlaşılan kadarını anlatarak ders işlenmesini beklemek oldukça zor ve istenmeyecek sorunlara neden olabilecek bir durum gibi görünmektedir. Bu nedenle mealin bir program dâhilinde öğretiminin sağlanması gerekmektedir.”⁴⁵ Benzer bir öneri başka bir çalışmada da şu şekilde ifade edilmektedir: “İlahiyat Fakültesi müfredatına, her bir yarıyla “Kur’ân-ı Kerîm’in Muhtevası” dersi konulabilir. Zira müfredattaki mevcut Tefsir derslerinin içerikleri yeterli görülmele birlikte, ders saatlerinin yetersizliği, Kur’ân-ı Kerîm’i baştan sona sınıf ortamında müzakere etme fırsatı tanımamaktadır. Bu sorunu giderebilmek amacıyla, Tefsir derslerinin kredileri artırılabilir veya müfredata “Kur’ân-ı Kerîm’in Muhtevası” adıyla başka bir ders eklenebilir.”⁴⁶

Öğrenciler, kendilerini Kur’ân-ı Kerîm’in anlamıyla daha fazla buluşmasına imkân veren çalışmalardan biri olarak ders dışı etkinlik ve takviye eğitimleri işaret etmişlerdir. Gerek ortaöğretim seviyesindeki yarışmalar gerekse yükseköğretim seviyesindeki meslekî gelişim destek programları bu sonuca yardımcı olabilir. Bu sonuç, Mustafa Kara tarafından 2016 yılında yapılan bir araştırmada; “ders ile bağlantılı ancak ders dışında yapılan meâl etkinliklerinin öğrencilerin Kur’ân-ı Kerîm’e vukuftiyetlerini artırdığı, bu etkinliklerin Kur’ân-ı Kerîm’in baştan sona okunmasına vesile olduğu, bireysel yaşantıya olumlu katkı sağladığı”⁴⁷ yönündeki sonuçlarla uyumludur. Bu sonuçlar başka bir çalışmadaki, “İmam Hatip Liselerinde ve diğer ortaöğretim kurumlarında görev yapan Kur’ân-ı

⁴⁵ Elif Atlı, “Kur’an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurs Programlarının Kur’ân-ı Kerîm Derslerinde Meal” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018). s. 62.

⁴⁶ Mustafa Kara, “Kur’ân-ı Kerîm’in Anlaşılmasında Meâl Etkinliklerinin Fonksiyonu (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9, sy 1 (15 Haziran 2016), <https://doi.org/10.17218/husbed.60604>.

⁴⁷ Kara. s. 333.

Kerîm eğitiminin ilave programlarla desteklenmesi daha kaliteli din adamlarının ve ilahiyatçıların yetişmesine zemin hazırlayacaktır."⁴⁸ önerisiyle örtüşmektedir.

Öğrenciler, derslerde Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının işlenmesi esnasında modern eğitim yöntemlerinin kullanılması gerektiğini ve sadece meâlin okunup geçilmesinin önemli bir fayda sağlamadığını ifade etmişlerdir. Bu görüş literatürdeki araştırmalar tarafından da desteklenmektedir. Tefsir derslerinde takrir yöntemiyle yapılan anlatımın sıklıkla kullanıldığı bir çalışmada şöyle ifade edilmiştir: *"Tefsir dersi öğretmenleri, derslerinde %86,88 oranı ile en çok öğretmenin anlatımı yöntemini kullanıyorlar. Yani ders işlemiyorlar, konferans ya da vaaz verir gibi sadece kendileri anlatıyorlar."*⁴⁹ Elif Atlı tarafından 2018 yılında yapılan bir çalışmada şu ifadeler yer almaktadır: *"Meal okunacak derslerden önce öğretmen, değişik yardımcı kaynaklardan yararlanarak bir ön hazırlık yapmalı ve ilgili okuma bölümünden üretilebilecek çağdaş ve güncel değerler konusunda zihinsel bir hazırlığa sahip olmalıdır. Kur'ân-ı Kerîm ayetleri için, uygun öğrenme ortamları sağlanıp uygun yöntem ve teknikler kullanılarak farklı yaş gruplarından öğrencilerin yaşamlarının her alanıyla ilgili olabilecek öğrenmeler sağlanmalıdır. Meal programının bireysel farklılıkları dikkate alarak herkese hitap edebilecek açıklık ve esneklikte düzenlenmesi ve bu farklılıkları dikkate alarak geliştirilecek yöntem ve tekniklerin anlamlı öğrenmede ancak etkili olması beklenebilir."*⁵⁰

Öğrenciler özellikle Tefsir derslerinde usûl ve tarih konularının mümkün olduğu özet şeklinde anlatılıp, daha çok Kur'ân-ı Kerîm tefsirine zaman ayrılması gerektiği görüşündedirler. Bu görüş literatürdeki araştırmalarla uyumludur. İlhami Günay 2019 yılındaki

⁴⁸ Kiliç, "İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur'ân Eğitimi Üzerine Bir Araştırma". s. 84.

⁴⁹ Muzaffer Eyimaya, "İmam Hatip Liselerinde Tefsir Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006). s. 30.

⁵⁰ Atlı, "Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurs Programlarının Kur'ân-ı Kerîm Derslerinde Meal". s.46.; s. 63.

çalışmasında şu ifadelere yer vermektedir: “*Güncel hayatla doğrudan alakalı olmayan usûl konuları oldukça kısa tutularak ve temel kaynaklarına dipnotta atıfta bulunarak ondan artan vakit, öğrencide ahlak ve kişilik oluşturacak âyetlerle doldurulabilir.*”⁵¹ Başka bir çalışmada da öğrencilerin tefsir dersi konuları arasında en çok örnek tefsir metinlerine ilgi duydukları, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun programdaki tefsir örneklerini ve uygulamalarını az bulduğu sonucu paylaşılmaktadır.⁵²

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı, Kur’ân-ı Kerîm ve Tefsir derslerinde Kur’ân-ı Kerîm’in anlamının da öğretilmesi gerektiği görüşündedirler.

Kur’ân-ı Kerîm dersinin içeriğine bakıldığında ortaöğretim düzeyinde; ortaokulda koleje başlayan bir öğrencinin yedi senelik program çerçevesinde Kur’ân-ı Kerîm’in büyük çoğunluğunun anlamı ile buluşacağı söylenebilir. Çünkü Kur’ân-ı Kerîm dersinin programı bu minvalde hazırlanmıştır. Ancak uygulamada yaşanan sıkıntılar bunu mümkün kılmamaktadır. Bu sıkıntılar; program ile ders saati arasındaki uyumsuzluk, öğrenci hazır bulunuşluk düzeyindeki sorunlar, öğrenci sayısının fazla oluşu, dersin sadece Kur’ân-ı Kerîm’in yüzünden okunması ve ezber yapılması şeklindeki öğrenci ve öğretmen alışkanlıklarının zor değişmesi olarak sayılabilir. Yükseköğretim düzeyinde ise her dönem iki saat verilen Kur’ân-ı Kerîm dersinin gerek ders saatinin az olması gerekse paydaşların

⁵¹ Günay, “İmam Hatip Liselerinde Okutulan Tefsir Dersinin Önemi, Meseleleri, Öğretim Metodları ve Bazı Teklifler”. s. 375.

⁵² Eyimaya, “İmam Hatip Liselerinde Tefsir Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme”. s. 62.; s. 99.

(öğrenci, gelecekte görev yapacağı kurum vb.) bu dersten beklentilerinin, Kur'ân-ı Kerîm'i düzgün okuma ve belli bölümleri ezbere bilmek, şeklinde olması programı Kur'ân-ı Kerîm'in anlamıyla buluşmak için yetersiz hale getirdiği söylenebilir.

Tefsir dersi programına bakıldığında ise özellikle ortaöğretim düzeyinde sadece iki dönem okutulan ve yarısı usûl ve tarih konularını içeren bir müfredata sahip olması bakımından Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını tam olarak öğrenmek için yeterli olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu öğrencilik dönemi içinde Kur'ân-ı Kerîm'in tamamını Arapça lafzından okumuş olmasına rağmen anlamını baştan sona okumamıştır. Araştırmamızın ana konusunu oluşturan öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm'in anlamı ile buluşma, onu öğrenme durumunun oldukça yetersiz olduğu görülmüştür.

Kur'ân-ı Kerîm'in anlamıyla öğrencilerin buluşması için derse hazırlık ya da dersi pekiştirmek amaçlı proje ve performans gibi ödevlerinin olmadığı bunun yerine Kur'ân-ı Kerîm dersi öncesi ya da sonrasındaki ödevlerinin yüzünden okuma ya da ezber çalışması yapma şeklinde olduğu ifade edilebilir.

Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve öğretim elemanlarının büyük kısmı Kur'ân-ı Kerîm ders saatlerinin hem düzgün bir şekilde yüzünden okumayı sağlamak hem ezberlenen sûreleri dinlemek hem de anlamını öğretmek için yetersiz olduğunu düşünmektedirler.

Katılımcılar, Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsir derslerinde usûl, tarih ve tecvid gibi teknik bilgilere ağırlık verildiğini, bu durumun Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenmeye yönelik çalışmaları (derste anlamını

öğretme, anlamıyla ilgili ödev verme vb.) aksattığını ifade etmektedirler.

Öğrenciler, Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını açıklarken öğretmenlerin genelde kullandıkları takrir yönteminin etkili olmadığını belirterek farklı eğitim metotlarının kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Katılımcılar, Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını öğrenmeye yönelik yapılan yarışmaların oldukça etkili ve faydalı olduğu görüşündedirler.

Bu sonuçlar ışığında şu öneriler getirilebilir;

Öğrenci, öğretmen, öğretim elemanlarının söylediği ve daha önceki çalışmalarda dile getirildiği gibi Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının işleneceği müstakil bir ders konulabilir. Bu ders; içerik olarak sadece Kur'ân-ı Kerîm'in anlamının bir program dâhilinde öğretildiği, yöntem olarak ise modern eğitim yöntemlerinin uygulandığı bir formatta oluşturulabilir.

Öğrencilere derse hazırlık veya dersi pekiştirmek amacıyla Kur'ân-ı Kerîm meâllerinden veya tefsirlerinden ödevler verilebilir. Grup çalışmaları yaptırılabilir. Farklı eğitim yöntemleriyle öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesine yönelik ön hazırlıklar ve son ödevler şeklinde verilen sorumluluklar not ile değerlendirilebilir.

Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını işlerken sadece takrir yöntemi değil soru-cevap, örnek olay, yaparak yaşayarak öğretme, problem çözme gibi yöntemler ile buluş yoluyla, sunuş yoluyla ve araştırma-inceleme yoluyla öğretim gibi öğretim stratejileri kullanılabilir.

Ders dışı etkinlikler olarak Kur'ân-ı Kerîm meâli yarışmalarının etkili olduğu görülmektedir. Buna istinaden bu tür yarışma ve etkinlikler düzenlenebilir, yapılanların çeşitleri ve sayıları arttırılabilir.

KAYNAKÇA

- Alemdar, Yusuf. “İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Dersleri İle İlgili Problemler”. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12, sy 1 (2008): 177-212.
- “Anadolu İmam Hatip Liseleri Kur'ân-ı Kerîm Dersi Öğretim Programı”. Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2016.https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_07/2102_1456_aih1_kurani_kerim_dersi_ogretim_programi_.pdf.
- Aşıkoğlu, Nevzat Y., Sönmez Kutlu, Ali Yılmaz, ve Mehmet Emin Özafşar. “İmam – Hatip Lisesi ve Anadolu İmam – Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programları: Tefsir Dersi Öğretim Programı”. Genel Amaçlar. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 2008.
- Atlı, Elif. “Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurs Programlarının Kur'ân-ı Kerîm Derslerinde Meal”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Benli, Abdullah. “İlahiyat Fakültelerinde Yürütülen Kur'an Okuma ve Tecvid Dersleri İçin Bir Program Önerisi”. *Bilimname* 28, sy 1 (2015): 125-65.
- Bowen, Glen. “Document Analysis as a Qualitative research method”. *Qualitative Research Journal* 9, sy 2 (2009): 27-40.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Usûlü*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
- Çantay, Hasan Basri. *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*. İstanbul: Milsan Basın Sanayi, 1985.

- Çokluk, Ömay, Kürşad Yılmaz, ve Ebru Oğuz. “Nitel bir görüşme yöntemi: odak grup görüşmesi”. *Kuramsal Eğitimbilim* 4, sy 1 (2011): 95-107.
- Eyimaya, Muzaffer. “İmam Hatip Liselerinde Tefsir Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Geray, Haluk. *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Ankara: Siyasal Kitapevi, 2004.
- Günay, İlhami. “İmam Hatip Liselerinde Okutulan Tefsir Dersinin Önemi, Meseleleri, Öğretim Metodları ve Bazı Teklifler”. *Tefsir Araştırmaları Dergisi*, 31 Ekim 2019. <https://doi.org/10.31121/tader.630478>.
- Günay, İlhami. “Kur’ân-ı Kerîm’de Gençlerin Duygu Gelişimi ve Eğitimi”. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 10, sy 2 (Winter 2015): 436-60.
- Hala Sultan İlahiyat Koleji. “Yarışma Sonuçları ve Ödülleri”. Gençses Öğrenci Gazetesi, Eylül 2017.
- Kara, Mustafa. “Kur’ân-ı Kerîm’in Anlaşılmasında Meâl Etkinliklerinin Fonksiyonu (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)”. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9, sy 1 (15 Haziran 2016). <https://doi.org/10.17218/husbed.60604>.
- Kılıç, Mustafa. “İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur’ân Eğitimi Üzerine Bir Araştırma”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47, sy 47 (06 Ocak 2015): 69. <https://doi.org/10.15370/muifd.58509>.

- Kitzinger, J. “Qualitative Research: Introducing Focus Groups”. *BMJ* 311, sy 7000 (29 Temmuz 1995): 299-302. <https://doi.org/10.1136/bmj.311.7000.299>.
- Kitzinger, Jenny. “The Methodology of Focus Groups: The Importance of Interaction between Research Participants.” *Sociology of Health and Illness* 16, sy 1 (Ocak 1994): 103-21. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.ep11347023>.
- KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı. “2019– 2020 Öğretim Yılı İlköğretim ve Genel Ortaöğretim Kademesi Resmi ve Özel Okulların Haftalık Ders Dağılım Çizelgeleri”. KKTC, 16 Ağustos 2019. <http://www.mebnet.net/sites/default/files/2019-20HaftalikDersler.pdf>.
- Kur'ân-ı Kerim Meali*. Komisyon. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015.
- “Ortaokul-İmam Hatip Ortaokulu Kur'ân-ı Kerîm dersi (5-8. Sınıflar) Öğretim Programı”. Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2017. https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/18110258_Secmeli_KuraniKerim_YHOveORTAOKUL.pdf.
- Ritchie, Jane, ve Jane Lewis, ed. *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers*. London; Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 2003.
- Şahsuvaroğlu, Tuna, ve Halil Ekşi. “Odak grup görüşmeleri ve sosyal temsiller kuramı”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 28, sy 1 (2008): 127-39.
- Şenat, Fatma Asiye. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Anlayarak Kur'an Okuma Durumları Üzerine Bir Çalışma”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52, sy 1 (2011): 143-64.

- “Tefsir Dersi Öğretim Programı”. Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2017.
https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/17174814_AYHL_Tefsir_2017.pdf.
- “Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Din Hizmetleri Müşavirliği İşbirliği Protokolü”, Kasım 2019. <http://ilahiyat.neu.edu.tr/ydu-ilahiyat-fakultesi-ile-din-hizmetleri-musavirligi-arasinda-isbirligi-protokolu-imzalandi/>.
- Yıldırım, Ali, ve Hasan Şimşek,. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 10. bs. Ankara, Turkey: Seçkin Yayıncılık, 2016.

EXTENDED SUMMARY
A RESEARCH ON TEACHING THE MEANING OF THE
QURAN KARIM IN ORGANIZATIONAL RELIGION
INSTITUTIONS

The Quran is the main source of Islamic religion. The Qur'an, the main reference of Islamic societies, has been the bedside book of all Muslims since its revelation. In our culture, a special value is given to the Holy Quran. For this reason, in our education and training system, there are institutions and lessons for teaching the Quran in terms of both verbal and meaning. The practice of Islam depends on the learning of the Quran's beliefs, worship, morals and everyday life rules. For this reason, it is essential that the Quran be learned both in terms of words and meaning.

This research was conducted to examine the teaching of the meaning of the Qur'an in formal religious education schools in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). The students, teachers and lecturers of Hala Sultan College of Theology, Near East University Faculty and Cyprus Social Sciences University Faculty of Religious Sciences, which are formal schools of religious education in TRNC, participated in the study. Document analysis, semi-structured interview and focus group interview methods were used in the research conducted in the fall semester of 2019-2020 academic year.

In this research, the curricula of the Quran and Tafsir lessons taught from secondary school to higher education were searched.

The first stage of the interviews with the students of Theology College and Theology Faculty was conducted with semi-structured interview forms. The semi-structured interview form containing the

open-ended questions was presented to the opinion of two faculty members who are experts in the field. As a result of the expert opinion, necessary corrections were made and the interview form was finalized. In the final form of the interview form, ten open-ended questions were asked to the participants.

The focus group interviews were conducted with the teachers / instructors who have entered / entered the lessons of Quran and Tafsir at the College of Theology and Faculties of Theology. In addition, focus group interviews were conducted with some of the students after completing the semi-structured interview form.

The study was conducted with a total of 105 participants, 93 students and 12 teachers / instructors. 93 students participated in the study and focus group interviews were conducted with 25 participants.

The results of this study, which examined the meaning of the Quran in the schools of Turkish Republic of Northern Cyprus in formal religious education, are as follows:

First of all, it is necessary to share the following conclusion that all the students participating in the research believe that the meaning of the Quran should be taught in the Quran and Tafsir lessons.

When examined at the content of the Quran lesson at secondary and high school level; it can be said that a student who starts college at secondary school will meet the meaning of the majority of the Holy Quran within the framework of the seven-year program. Because the program of the Quran lesson has been prepared in this way. However, the difficulties experienced in practice do not make this possible. These problems are incompatibility between program and lesson hours, problems in student readiness, high number of students. In

addition, the perception of this lesson as a lesson read and memorized the Qur'an only can be considered as another problem. At the higher education level, the Qur'an lesson given for two hours each semester is quite insufficient. In addition, the expectations of the stakeholders (students, future institutions, etc.) from this lesson are to read the Quran properly and to know certain parts by heart. It can be said that these two reasons make this program insufficient to meet the meaning of the Holy Quran.

Although the majority of the students who participated in the study had read the whole Quran in Arabic, the meaning of the Quran was not read from beginning to end. The main subject of our research is to examine the students' learning status of the meaning of Quran. Students were found to be quite inadequate in this regard.

It was seen that the Qur'an does not have homework, such as preparation for the lesson to bring students together or projects and performance to reinforce the lesson. Instead, it can be stated that the assignments before or after the Quran lesson are mostly in the form of reading or memorizing.

The students say that in the Qur'an and Tafsir lessons, technical knowledge such as procedure, history and tecvid are given more emphasis. They state that this situation interferes with the studies aimed at learning the meaning of the Quran (teaching the meaning of the lesson, assigning homework about the meaning, etc.).

In explaining the meaning of the Qur'an, the students stated that the method of takrir which teachers usually use is not effective and that different education methods should be used.

The students think that the competitions to learn the meaning of the Quran are very effective and useful.

In the light of these results, the following suggestions can be made;

Students, teachers, lecturers say and as mentioned in the previous studies, the meaning of the Qur'an can be put in a separate lesson. This lesson; the content can only be created in a format where the meaning of the Quran is taught within a program, and as a method modern teaching methods are applied.

Homework can be given to the students from the Quran or commentaries in order to prepare or reinforce the lesson. Group work can be done. The responsibilities given in the form of preliminary preparations and final assignments for the student to learn by doing with different educational methods can be evaluated with a note.

While teaching the meaning of the Qur'an, not only the takrir method, but also question-answer, case study, teaching by living, problem-solving methods, teaching by invention, teaching by presentation and teaching by research-examination can be used.

As extracurricular activities, it is seen that the Quran competitions are effective. Accordingly, such competitions and events can be organized, the types and number of events can be increased.